
David R. REDSICKER, John J. O'CONNOR¹

Dokumentiranje mjesta požara / zločina

Documenting the Fire/Crime Scene²

Odgovarajuća inspekcija i precizna dokumentacija mjesta zločina kod požara je najvažniji prvi korak u bilo kojoj istrazi. Bilješke, fotografije i skice prikupljene kako bi se dokumentovao požar i otkrili dokazi služe kao pomoć i važan materijal tokom istrage. Ono što je još važnije je, da te bilješke fotografije i skice predstavljaju osnov za bilo koje krivično gonjenje ili civilnu akciju. Mjesta požara su oduvijek bila najslabije dokumentovana i davana im je vrlo mala važnost u odnosu na druge zločine. Glavni razlog za taj nedostatak dokumenata je, tradicionalno oslanjanje istraživača na vlastita sjećanja i skicirane bilješke kad pripremaju izvještaj ili kad opisuju okolnosti pod kojima je požar nastao pred porotom ili drugim sudskim tijelom.

Drugi razlozi koji dovode do nedostatka pravilne dokumentacije požara su :

- *Nepoznavanje pravilnih tehnika na mjestu zločina*
- *Nedostatak opreme (npr. Fotoaparati, film)*
- *Vremenska ograničenja*
- *Nedostatak kvalifikovanog osoblja*
- *Nedostatak motivacije (lijenost ,loš stav, apatija).*

---

¹ «Practical Fire and Arson Investigation» CRS Pres, Boca Raton, Florida 33431, str. 329-349. (2000)

² Odabrao i priredio mr. sci. Nedžad Korajlić, asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu, prijevod: Vrabac Riad

Činjenica da su požari univerzalni i da je njihova analiza vremenski duga i mukotrpa ne oslobađaju istraživača od odgovornosti da upotrijebi pravilne tehnike.

Mjesto zločina

U istrazi požara mjesto zločina treba da uključuje područje na kojem je zločin počinjen, kao i područje na kojem se mogu naći dokazi o počinjenom požaru. U to područje također ulaze i svi izlazi i ulazi sa mjesta zločina.

Pod normalnim okolnostima, osoba koja istražuje zločin treba biti pozvana da dođe na mjesto zločina (npr. ubistvo). Kod požara osoba zadužena za istragu se poziva na mjesto požara gdje je zločin možda počinjen, a možda i ne. Određivanje ima li nečijeg uticaja na nastajanje požara se završava sa fizičkom pretragom, ali i ono što ta osoba vidi i čuje na tom mjestu bi mogla biti baza za cijeli slučaj. Tretiranje svih požara kao da su oni namjerno začeti je u osnovi mjera opreza.

“Sjedište” zločina

“Sjedište” zločina je područje na mjestu zločina koje označava najveći uticaj počinioca na počinjeni zločin. U istrazi požara to je mjesto gdje je začet požar. Kod velikih požara to je područje najvećeg međusobnog uticaja između počinioca, žrtava i njihove okoline. Ako je požar napravljen kako bi se napravilo ubistvo, sjedište zločina je oko leša uključujući i sam leš naravno. Ako je žrtva umrla kao posljedica požara, sjedište zločina je mjesto gdje je započet požar.

Zaštita mjesta zločina

Istražitelj mora shvatiti da greške koje napravi tokom preliminarne istrage mogu biti korigovane (recimo ponovnim

ispitivanjem svjedoka), ali greške napravljene u tretiranju mjesta zločina se nikad ne mogu ispraviti. Kad se jednom mjesto zločina ostavi nezaštićeno nebitno koliko dugo ili se ono vrati vlasniku na korištenje, svaki ponovni ulazak zahtijevaće sudki nalog i odobrenje vlasnika osim ako to mjesto nije napušteno od strane vlasnika. *U svakom slučaju pristup dokazima kod svakog ponovnog ulaženja na mjesto zločina je u najmanju ruku upitan zbog prekida u lancu nadzora.*

Ogovornost za zaštitu mjesta zločina varira u svijetu u odnosu na lokalne običaje, veličinu opštine (seoska ili gradska) broj osoblja (da li su u pitanju stalni radnici vatrogasci ili dobrovoljci). Kako bilo, odgovornost za zaštitu mjesta zločina pada na šefa vatrogasne službe, koji je prijavio požar kao sumnjiv nezavisno od toga, da li je stalni radnik ili dobrovoljac. Ovo pitanje se rijetko spominje u službama za obuku vatrogasaca koje organizuju opštinske, regionalne, kantonalne akademije za obuku vatrogasaca.

Nekoliko istraživačkih i legalnih pitanja se pojednostavljaju ako se vatrogasac nađe na mjestu zločina. Takođe je korisno, da se na mjestu požara ostavi onaj vatrogasac, koji je bio među prvima u borbi protiv požara, odnosno, onaj koji je među prvima stigao na mjesto požara. Tako će se spriječiti nenamjerno vraćanje objekta njegovom vlasniku. To će takođe omogućiti istraživaču da intervjuiše osobu koja je među prvima stigla na mjesto požara i koja je vrlo dobro upoznata sa stanjem objekta, jer je bila tu dok se pokušavao zaustaviti požar.

Taj vatrogasac koji čuva mjesto zločina mora izbjegavati razgovore sa novinarima i ljudima koji se okupljaju u okolini pogotovo ako se radi o fatalnim požarima. Novinarima treba reći da je istraga u toku i da ako žele informacije moraju se obratiti glavnom istražitelju koji je odgovoran za taj slučaj.

Proces dokumentovanja

Postoji specifičan proces koji se sastoji od 5 stavki:

1. vizuelna inspekcija
2. uzimanje bilješki
3. fotografije
4. skice
5. traženje dokaza

Vizuelna inspekcija

Vizuelna inspekcija se odnosi na sposobnost istražitelja, da prati trag požara i vrati se na njegov početak, odnosno tamo gdje je nastao. Istražitelj mora mentalno pokušati da shvati šta se ustvari dogodilo i stalno mora paziti na neke neprirodnosti kao što su :

- *neprirodno lateralno širenje vatre,*
- *dokazi o postavljanju požara i njegovim stimulansima za širenje,*
- *neprirodni odnos između mjesta začetka požara i njegovog glavnog dijela,*
- *indikatore toplote,*
- *dokaze o napravi za iniciranje požara.*

Uzimanje bilješki

Jedna od najvažnijih operacija kod pravilne upotrebe tehnika na mjestu zločina je priprema pisanih dokumenata o istraživačevim opservacijama i utiscima sa mjesta zločina. To se zove *uzimanje bilješki*. Istražitelj se ne smije oslanjati na sjećanje, jer se te informacije lako zaborave. Ako se taj slučaj pojavi na sudu mjesecima ili godinama nakon zločina, bilješke napravljene na mjestu zločina će biti dostupne tužitelju, a i istražitelj će moći osvježiti svoje pamćenje dok svjedoči. Bilješke će takođe biti pažljivo ispitane od strane tužitelja, koji priprema tužbu. Da bi se izbjegla neprijatnost, uzimanje bilješki mora biti urađeno na jedan svjestan način.

Nekoliko principa daje upute kako napraviti te bilješke:

- *pravite brze i tačne bilješke,*
- *pravite opservacije na hronološki način,*
- *izbjegavajte skraćénice i neke sopstvene znakove,*
- *budite jasni,*
- *odlučujete šta je stvarno važno.*

Evo kako će te bilješke biti korisne na sudu:

- *one će predstavljati informacije za pravljenje izvještaja,*
- *glavne nedoumice će moći biti riješene,*
- *osvježiće pamćenje svjedoka,*
- *otvoriće mogućnost da se prikupe nove informacije,*
- *pomoći će u razvoju novih logičnih pitanja za intervju i ispitivanja,*

- identifikovati će ponavljanje nekih imena,
- osiguraće da se važni podaci ne izostave.

U istražiteljevoj pisanoj formi njegovih opservacija treba da bude i sljedeće:

- vrijeme kad je istražitelj stigao na mjesto zločina,
- tačna adresa požara,
- vremenski uslovi,
- identitet prisutnih osoba,
- izjave koje su oni dali,
- mirisi zapaženi na mjestu zločina,
- veličina štete i mjesto začetka požara,
- sve što je neobično (mrtav kućni ljubimac, nedostatak namještaja u stanu u kojem neko živi).

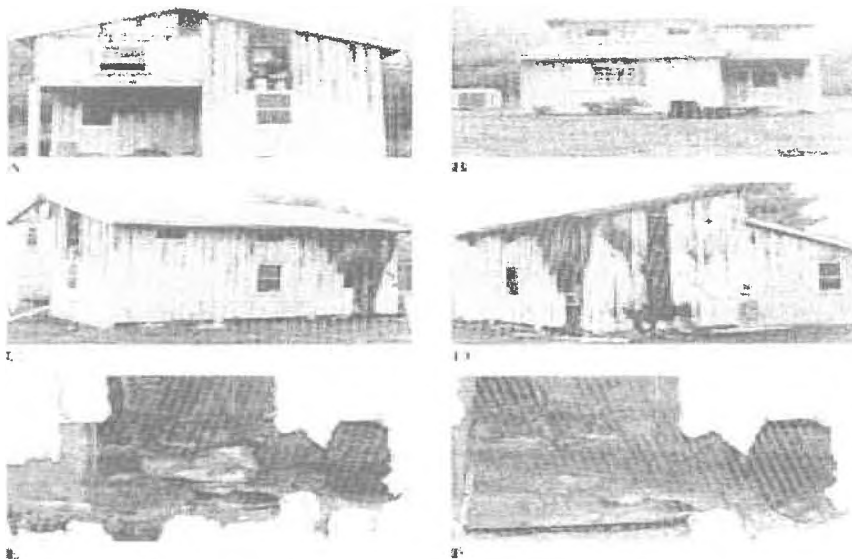
Originalne bilješke napravljene od strane istražitelja dok hoda po mjestu zločina treba držati u jednoj fascikli. Prisustvo previše istražitelja po završenom pisanju izvještaja o požaru unište originalne bilješke. Branilac na sudu koji za vrijeme ispitivanja otkrije da su originalne bilješke uništene može tvrditi da su informacije važne za njegovog klijenta upravo bile u tim originalnim bilješkama (i da ih je zato istražitelj uništio). Takav argument može uticati na porotu.

Danas je sve popularnije i efektivnije koristiti diktafone za uzimanje bilješki na mjestu zločina. Te se kasete onda prekucaju na papir. Umjesto pohranivanja pisanih bilješki ovde pohranjujemo kasete.

Otkidanjem malih plastičnih komadića na vrhovima kasete sprečavamo njihovo presnimavanje. Ipak, ako vaša organizacija inače presnimava stare kasete onda prepis kasete na papir se mora čuvati. Ipak moram upozoriti istražitelja da ne koriste previše diktafone. Ponekad je vrlo bitno koristiti metodu zapisivanja unakrsno sa snimanje na kasetu, pogotovo kod dokumentovanja najvažnijih dokaza od svjedoka.

Fotografije

Mjesto zločina se ne smije dirati dok se ne fotografise. Svaki dokaz se mora fotografisati, i to izbliza i izdaleka, prije nego se odnese na pregled.

Ponekad je vrlo teško fotografisati mjesto požara. Fotografisanje enterijera može biti vrlo teško zbog nedostatka svjetlosti i karbonizacije. Iako ima poteškoća fotografisanje se mora obaviti jer ih porota očekuje, a i tužitelji se oslanjaju na njih zbog grafičke potvrde verbalnog izlaganja. Svjedočenja su mnogo bolja, ako su potkrijepljena fotografijama.

Istražitelj mora biti spreman za fotografisanje i u koloru i crno bijelo. Za vrijeme suđenja sudija može isključiti upotrebu kolor fotografija i odlučiti se za upotrebu samo crno-bijelih fotografija, jer kolor fotografije po njegovom mišljenju možda idu na štetu tuženog.

Prvo treba slikati objekt spolja. Najmanje jedna fotografija treba da bude adresa objekta. Slijed fotografija treba da bude takav da onaj koji ih gleda ima pregled ulaza u objekt, zatim kretanje prema mjestu začetka požara i na kraju samo mjesto začetka. Ovaj slijed treba da bude sličan onom koji je istražitelj koristio prilikom fizičkog pregleda mjesta zločina, kako bi ustvrdio uzrok i mjesto začetka požara.

U daljem tekstu ćemo koristiti izraz **“struktura”**, za sve stvari nezavisno od toga je li požar bio u zgradi, autu itd. Standardna procedura podrazumijeva da ste došli još za vrijeme požara, da je on bio u toku i da je struktura još bila čitava. Situacije u kojima je sve izgorelo će biti spomenute kasnije.

Moraju se učiniti neke mjere opreza kako bi se osigurali da će vaše fotografije biti primljene kao dokazni materijal.

Na poledini fotografija morate zapisati sljedeće:

- vrstu kamere koju ste koristili i njen serijski broj,
- vrstu filma koji ste koristili (ASA broj),
- podešavanje sočiva (*f*-stop),
- ime osobe koja fotografisala i broj značke,
- broj slučaja (ako je već dat) i adresu uključujući broj stana,
- broj fotografije u hronološkom redosljedu.

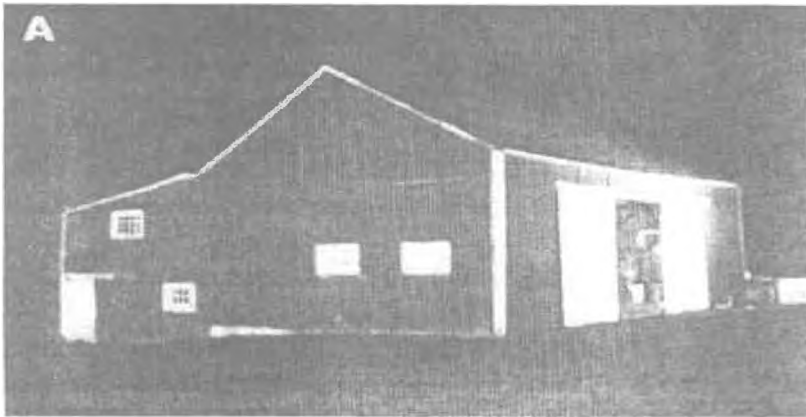
Skoro svaka scena koju fotografirate, bilo da je noć ili dan, će zahtijevati malo dodatne svjetlosti. Požari su takvi da stvaraju jednu tamnu atmosferu zbog dima i ostalih stvari i potrebna je dodatna svjetlost.

Evo nekoliko prijedloga za dodatnu svjetlost:

1. elektronski blic na kameri sa upotrebom filma od 100-400 ASA je prihvatljiv,
2. lampe (elektronske ili baterijske),
3. *f* stop-označite svaku sliku odnosno fotografirate određenom brzinom,
4. usmjeravanje svjetlosti, a za to su potrebne 2 osobe i :
  - a) kamera sa sočivom dužine 28-55 mm,
  - b) tripod,
  - c) kabl,
  - d) odvojeni elektronski blic sa sposobnošću manuelne upotrebe,
  - e) film (400 ASA se preporučuje ali i drugi su prihvatljivi),
  - f) čep na sočivu ili neki drugi sistem koji ne propušta svjetlost.

Odaberite mjesto u odnosu na položaj objekta koji želite fotografisati tako da svjetlost ne udara u kameru. Ulična svjetla, znakovi i vozila se moraju eliminisati ako je moguće. Prije fotografisanja morate odrediti područje koje želite fotografisati i broj bliceva koji su potrebni da vas prate. Prvo odredite krajnju lijevu i desnu granicu područja za fotografisanje. Tu vam može pomoći asistent koji će hodati sa malom baterijom odmičući se od objekta koji želite fotografisati. Onaj koji fotografiše sve ovo prati gledajući kroz fotoaparatus i kad asistent izađe iz vidnog područja, onda fotografiše. Treba postaviti i jedan dodatni marker na otprilike 2 do 3 stope od ove tačke nestajanja

asistenta iz vidokruga. Ovo uradite i za lijevu i za desnu stranu područja. Ovo će osigurati da prisutni ljudi ne uđu u vidokrug fotografa, a i spriječiti će pojave silueta.

Ako ste sami, i vi sami možete markirati područje. Dok gledate lijevo desno kroz aparat, nađite si neki predmet ili nešto drugo kao orijentir, i tako si organizujte lijevu i desnu stranu područja za slikanje.

Kad označite područje onda morate odrediti broj bliceva potreban da vam osvijetli predmet koji fotografirate. Taj broj će varirati u zavisnosti je li objekt koji treba slikati taman, svijetao, kakva je površina oko njega, koja je razdaljina do fotografera i jačine blica. Npr. ako je objekt udaljen 100 linearnih stopa³ a vaš blic baca samo do 25 stopa, onda će vam trebati četiri blica.

Kad odredite područje i broj bliceva onda radite sljedeće:

1. namjestite sočivo na $F 3.8$ ili veće,
2. namjestite brzinu okidanja na B (sijalica),
3. prikačite kabl za okidanje na okidač,
4. zakočite kablo tako da je spremno za okidanje,
5. fokusirajte se na sliku na pola puta od mjesta fotografisanja,
6. pokrijte sočivo tankim prekrivačem,
7. namjestite film,
8. namjestite nosivi blic na najveću moguću snagu i najveću udaljenost.

---

³ Jedna stopa (30 cm).

Uvijek zapamtite da blic ne udara u kameru nego u objekt fotografisanja. Ako vas ima dvoje onda je jedna osoba uvijek oko opreme i brine se da se ona ne obori u mraku. Kada osoba koja se brine o blicu javi da je sve spremno, fotograf će zakloniti pokrivač sa sočiva pazeći da ne pomjeri kameru i o tome obavijestiti ovog drugog koji će blicnuti prvi put iza kamere i iznad sočiva, a pravo u objekt. Nakon toga opet će prekriti sočivo kamere. Fotograf mora voditi računa o položaju svog tijela u prostoru između osvijetljenog područja i sočiva kamere. Njegov položaj tijela može izazvati pojavu silueta koje smo maloprije spomenuli. Kod svakog novog fotografisanja opet se ide ispočetka. Takođe treba osvijetliti i plafon iznad objekta. Fotografisanje okoline objekta (na stranu, gore, dole) će dati bolju predstavu o predmetu na koji smo se fokusirali. Nakon završetka slikanja zatvorite sočivo i otkaçite kabl za okidanje. Ova je faza završena i pravilna priprema može dovesti do izvanrednih fotografija. Sve što je potrebno je vježba.

Videografija

Zašto video? Prvi odgovor je zato što to postoji. Svako moguće ili stvarno mjesto zločina se treba dokumentovati na 3 načina: skice, fotografije i video snimanje. Video ne treba da zamijeni skice i fotografije, nego da služi kao njihov komplement i podrška.

Postoje mnogi razlozi za snimanje kamerom. Osnovna dva su:

- *da se dokumentuje i*
- *da se vizuelno dokaže događaj.*

Najosnovniji i često previđeni razlog je vizuelno dokazivanje, da je postojao požar.

Dodatni razlozi su :

1. *veličina štete i materijali koji su ostali neoštećeni,*
2. *fizički dokazi prisutni ili odsutni na mjestu zločina,*
3. *povrijeđeni i nepovrijeđeni ljudi*

Takva dokumentacija je vrlo korisna ne samo za vrijeme istrage i suđenja nego i kod potraživanja od osiguranja. Potraživanja od osiguranja su često velika i neke stvari se odjednom počnu pojavljivati od momenta podnošenja zahtjeva i datuma saslušanja. Bez dokaza koji tvrde suprotno, može vam se desiti da na kraju izgubite slučaj.

Nije praktično fizički transportovati sudije, porotu, advokate, svjedoke i ostale učesnike do mjesta zločina i nazad. Do završetka postupka mjesto zločina se toliko ošteti i promijeni da više nije korisno. Zbog toga najveći razlog da koristite snimanje video kamerom je taj što kamera omogućava da mjesto zločina

unesete u sudnicu, stavite je pred sve učesnike i vodite ih kroz događaj kako se dešavao. Sa video snimanjem možete to ponavljati kad god želite i koliko god želite. Ponovno gledanje video kasete vam može mnogo osvježiti pamćenje i pomoći u pravljenju izvještaja.

Skice

Precizno i tačno skiciranje mjesta zločina je sljedeći važan korak u dokumentovanju mjesta zločina.

Svrhe skiciranja su višestruke:

- 1. primarna svrha je orijentacija, da pokažemo odnos predmeta jedan prema drugom u objektu,*
- 2. dati jedan ukupan pogled na mjesto događaja koje se inače ne može dobiti iz fotografija,*
- 3. da eliminišemo sve stvari koje su nevažne za istragu,*
- 4. da potvrdimo iskaze i osvježimo pamćenje svjedocima,*
- 5. da izbjegnemo nepotrebna i često nezakonska ponovna odlaženja na mjesto zločina.*

Dok smo na mjestu zločina moramo napraviti grubu skicu. Da bismo to uradili treba nam papir, olovka lenjir i metar za mjerenje. Materijal koji skiciramo treba da bude veličine jedne četvrtine inča⁴. Gruba skica se crta u proporciji sa oblikom sobe ne sa veličinom. Ipak, mjerenje sobe i lociranje dokaza mora

---

⁴ Jedan inč (2,54 cm)

biti tačno. tamo gdje su zaključci o začetku vatre i uzroku jednostvani i jasno vidljivi i približno mjerenje će biti dovoljno. U onim situacijama gdje ima litigacije (parničenja) gruba skica će služiti kao osnova za završnu skicu koja će se napraviti kasnije. Objekti na skici trebaju imati brojeve i biti listirani posebno u legendi. Svaki predmet treba staviti na skicu a kasnije možemo izbaciti nepotrebne. Trebamo takođe staviti veliko slovo N kao oznaku za sjever.

Da bi pokazali odnos između pokretnih predmeta, istražitelj treba koristiti ili koordinirani ili triangularni metod. Koordinirani metod se koristi za locirane pokretne predmete u sobi ili drugim malim prostorima. Dvije linije se povlače od predmeta ka zidovima prostorije. Triangularni metod se koristi da se lociraju predmeti u velikim zgradama, skladištima, fabrikama i vanjskim objektima. Tri izmjerene linije se povlače. Istražitelj izabire dva fiksirana objekta (potporni stubovi, telefonski stubovi, drveće) i mjeri distancu između njih i objekta koji treba locirati kao i distancu među ta dva objekta koje izabrao.